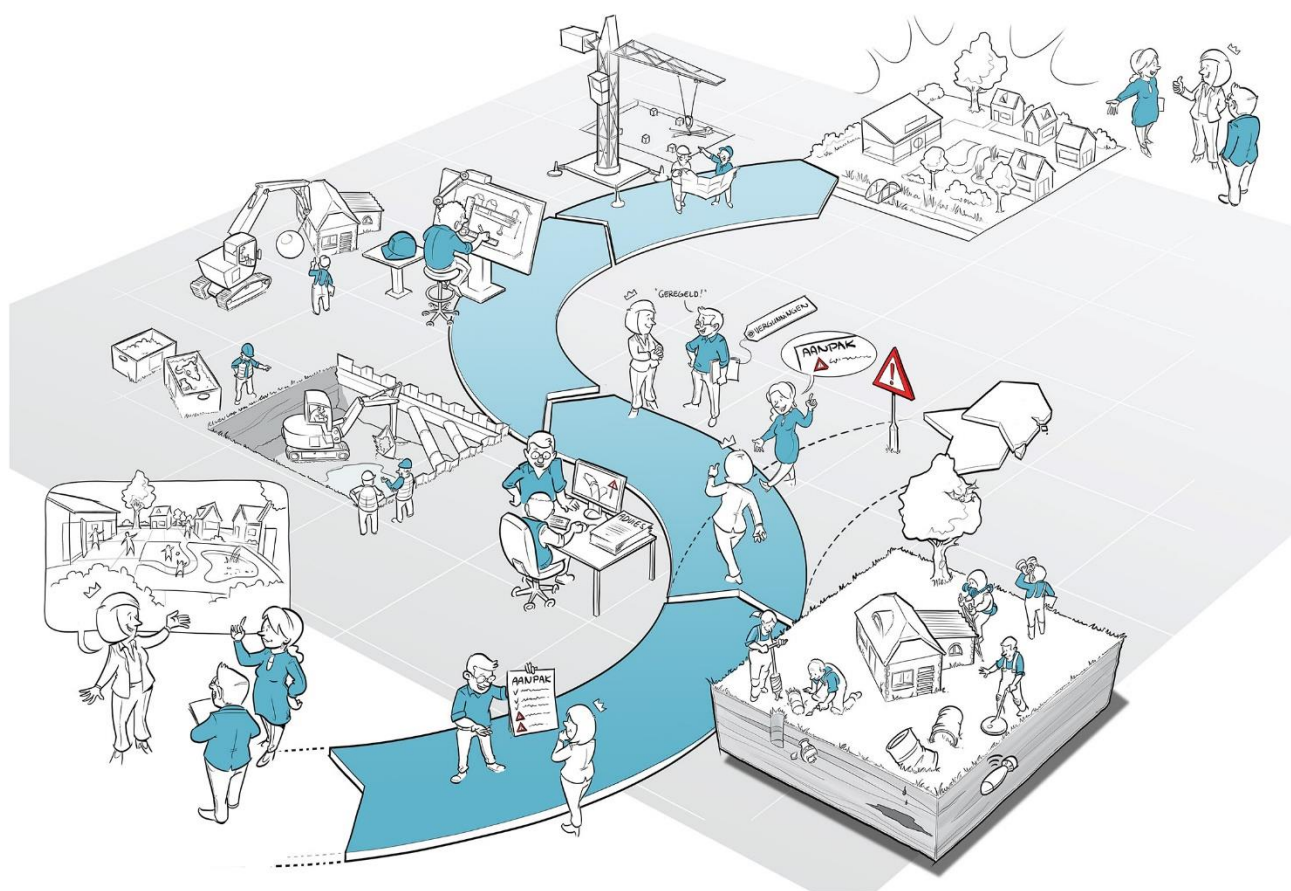

Nader onderzoek Wet natuurbescherming Winkelcentrum de Kopermolen deelgebied 1 woontoren, Leiden

Rapport

Nader onderzoek vleermuis Wet natuurbescherming

Locatie	:	Winkelcentrum de Kopermolen deelgebied 1 woontoren, Leiden
Kenmerk	:	A12163-03/deelgebied1/DME/no1
Datum	:	23 september 2022
Auteur	:	Dhr. D. van der Meer
Vrijgave	:	Ir. J. van Kolck
Email	:	dvdmeer@IDDS.nl
Telefoon	:	06 8276 3301

Opdrachtgever	:	Van der Vorm Vastgoed Dhr. L. van Nieuwkoop 3001 KH Rotterdam
---------------	---	---

© IDDS b.v. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch of anderszins zonder voorafgaande, schriftelijke toestemming van de uitgever.

Samenvatting

In opdracht van Van der Vorm Vastgoed is in 2022 een nader ecologisch onderzoek uitgevoerd aan in Winkelcentrum de Kopermolen te Leiden. Deze samenvatting beschrijft de belangrijkste resultaten en conclusies van het onderzoek. Voor de volledigheid verwijzen wij u ook naar Hoofdstuk 4 Effectbeoordeling en Hoofdstuk 5 Conclusie.

De opdrachtgever is voornemens om op de huidige parkeerplaatsen een woontoren van achttien bouwlagen te realiseren. De woontoren komt tegen een woontoren van acht bouwlagen aan te staan.

Tijdens de veldbezoeken voor het vleermuisonderzoek zijn twee verschillende soorten vleermuizen waargenomen, dit waren de gewone dwergvleermuis en rosse vleermuis. Er zijn geen in- of uitvliegende vleermuizen binnen het plangebied waargenomen. Het plangebied vervult daarmee geen functie voor vleermuizen. Een ontheffing van de Wet natuurbescherming is niet nodig om de werkzaamheden uit te mogen voeren.

Inhoudsopgave

	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Doel van het onderzoek	5
1.3	Leeswijzer	5
1.	Opzet van het onderzoek	6
2.1	Onderzoeksgebied	6
2.2	Planvoornemen	7
2.	Resultaten quickscan Wet natuurbescherming	8
2.4	Onderzoeksmethodiek vleermuizen	9
	Resultaten	11
3.1	Bezoek 1: zomer- en kraamverblijven	11
3.	Bezoek 2: zomer- en kraamverblijven	11
3.3	Bezoek 3: middernachtzwermen	11
3.4	Bezoek 4: middernachtzwermen en paarverblijven	11
3.5	Bezoek 5: paarverblijven	11
4.	Effectbeoordeling	12
4.1	Vleermuizen	12
5.	Conclusie	13
5.1	Vleermuizen	13
6.	Literatuur en bronvermelding	14
	Bijlage I Aanbevelingen natuurvriendelijk bouwen	15

Inleiding

1.1 Aanleiding

1. IDDS heeft in opdracht van Van der Vorm Vastgoed nader onderzoek naar vleermuizen uitgevoerd in Winkelcentrum de Kopermolen te Leiden. De voorgenomen plannen betreffen de realisatie van een woontoren van achttien bouwlagen op een locatie die momenteel in gebruik is al parkeerplaats. De nieuwe woontoren wordt tegen een al bestaande woontoren van acht bouwlagen aangebouwd. Dit nader onderzoek volgde op de door IDDS uitgevoerde quickscan (op 9 augustus 2021, met kenmerk: A1163-03/DME/rap1), waarin de aanwezigheid van vleermuizen niet kon worden uitgesloten. In Paragraaf 2.3 worden de resultaten van de quickscan verder besproken.

Voordat een ruimtelijke ingreep uitgevoerd kan worden, moet bepaald worden of de uitvoering invloed kan hebben op beschermde soorten en/of gebieden. Hiervoor is het noodzakelijk te bepalen of er sprake is van de aanwezigheid van beschermde soorten of gebieden in, of in de nabijheid van het plangebied. In dit kader is een onderzoek opgestart om te bepalen of er sprake is van overtreding van de Wet natuurbescherming. Het onderhavige rapport beschrijft de bevindingen en conclusie van dit nader onderzoek.

1.2 Doel van het onderzoek

Het doel is nader te onderzoeken of:

- In het plangebied of binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden verblijfplaatsen van beschermde soorten aanwezig zijn;
- De ingreep een effect heeft op de mogelijk aanwezige beschermde soorten;
- Maatregelen nodig zijn om een negatief effect op beschermde soorten te voorkomen of te verzachten; en
- Ontheffing van de Wet natuurbescherming benodigd is.

1.3 Leeswijzer

In Hoofdstuk 1 is de aanleiding en het doel van het onderzoek besproken en in Hoofdstuk 2 wordt het onderzoeksgebied en de gebruikte methodiek behandeld. Vervolgens worden de resultaten in Hoofdstuk 3 uiteengezet. In Hoofdstuk 4 is de effectbepaling weergegeven waarbij de resultaten van het nader onderzoek worden gespiegeld aan de verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming. Hoofdstuk 5 geeft de conclusie weer. Tot slot wordt een overzicht van de geraadpleegde literatuur gepresenteerd. In Bijlage I worden suggesties gegeven voor natuurvriendelijk bouwen.

Opzet van het onderzoek

2.1 Onderzoeksgebied

2. In onderstaand figuur is een luchtfoto te zien waar het onderzoeksgebied is weergegeven in relatie tot de directe omgeving. Hierop is te zien dat het plangebied in de stedelijke omgeving van Leiden ligt. De directe omgeving is vrij verstedend met parkeerplaatsen en wegen. Tevens zijn er enkele flats te vinden in de directe omgeving. Ten noorden van het plangebied ligt het Wijkpark Merenwijk

Figuur 1: Overzichtsfoto van de ligging van het plangebied ten opzichte van de directe omgeving.

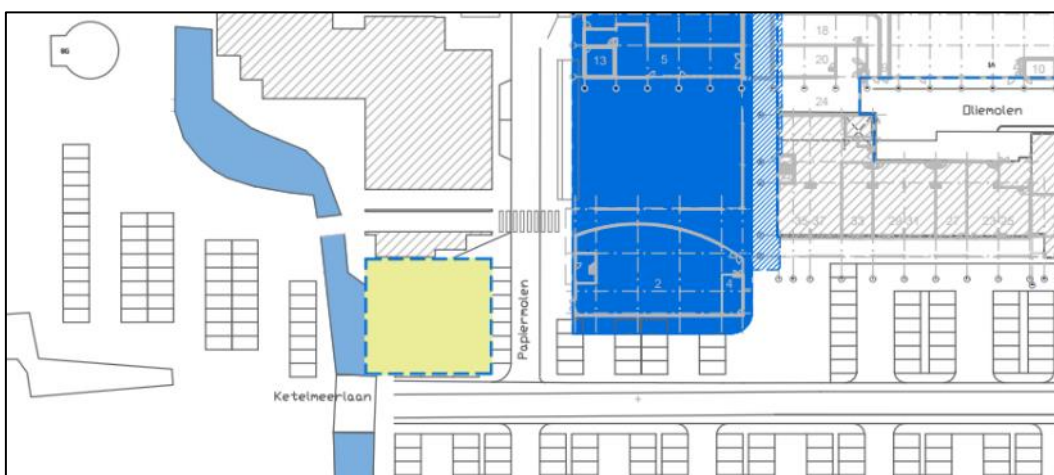
Het plangebied betreft op dit moment een aantal parkeerplaatsen aan de zuidwestpunt van het winkelcentrum. Direct aan de noordzijde van het plangebied staat een woontoren van acht bouwlagen. Aan de westzijde van de parkeerplaats loopt een sloot. Onderstaand figuur geeft een impressie van het plangebied.

Figuur 2: De parkeerplaatsen betreft het plangebied met daar aangrenzend een woontoren acht bouwlagen.

2.2 Planvoornemen

De opdrachtgever is voornemens om op deze locatie een nieuwbouwwoontoren van achttien bouwlagen te realiseren. De toren komt deels in het naastgelegen water te staan en wordt tegen de al bestaande woontoren van acht bouwlagen aangebouwd. Figuur 3 laat zien waar de beoogde woontoren moet komen.

Figuur 3: Het beige vlak geeft de locatie van de beoogde woontoren weer.

2.3 Resultaten quickscan Wet natuurbescherming

In een eerder stadium is door IDDS een quickscan Wet natuurbescherming uitgevoerd. Deze quickscan is bekend onder het kenmerk A1163-03/DME/rap1 met datum 09-08-2021 (Van der Meer, 2021). Uit deze quickscan komt het volgende naar voren:

Vleermuizen: de opstal grenzend aan de noordzijde van het plangebied is geschikt als zomer-, kraam-, massawinter- en paarverblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en kleine dwergvleermuis (Figuur 4). Nader onderzoek naar gebouw bewonende soorten moeten uitwijzen of het plangebied een functie vervult voor vleermuizen. Aanwezigheid van essentieel foerageergebied en/of vliegroute is uitgesloten omdat binnen het plangebied geen tot weinig vegetatie aanwezig is. Daarnaast blijven andere opstallen rondom het winkelcentrum behouden waardoor lijnvormige landschapselementen niet verloren gaan.

Vogels zonder jaarrond beschermd nest: binnen het plangebied kunnen vogels zonder jaarrond beschermd nest broeden. Algemene vogelsoorten die broeden zijn gedurende deze tijd beschermd (grofweg van 15 februari tot 15 augustus, in gebruik zijnde nesten zijn ook buiten deze periode beschermd). Het advies luidt om de werkzaamheden buiten dit broedseizoen te laten plaatsvinden of voor het broedseizoen te beginnen en continu door te werken tijdens het broedseizoen zodat vogels niet tot broeden komen in het plangebied. Indien het niet mogelijk is om de werkzaamheden buiten het broedseizoen te starten, dient er een broedvogelinventarisatie gedaan te worden door een deskundig ecooloog. Indien er broedende vogels aanwezig zijn, moeten de werkzaamheden worden uitgesteld tot het nest verlaten is.

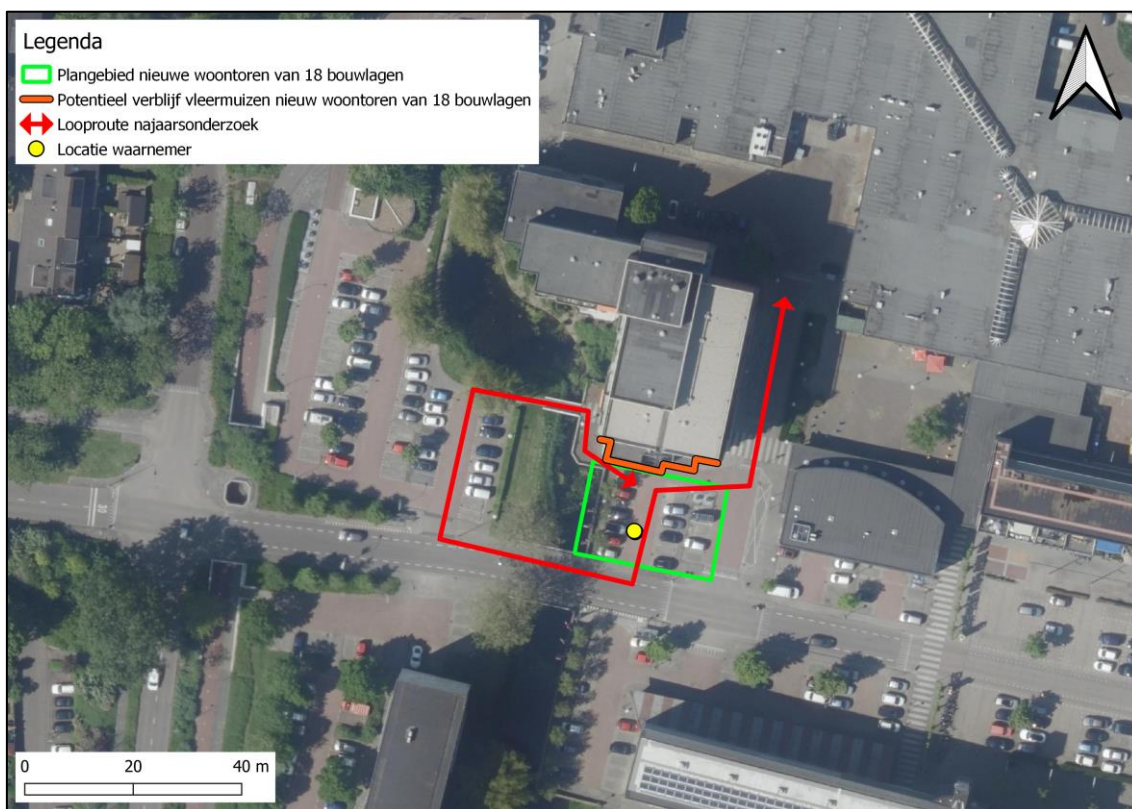
Figuur 4: Potentiële vleermuisverblijven in naastgelegen pand op de locatie van de nieuwe woontoren.

2.4 Onderzoeksmethodiek vleermuizen

De onderzoeksinspanning voor dit nader onderzoek is bepaald aan de hand van de door IDDS uitgevoerde quickscan (op 9 augustus 2021, met kenmerk: A1163-03/DME/rap1), waarin de aanwezigheid van vleermuizen in het plangebied niet kon worden uitgesloten.

Bij het uitvoeren van dit onderzoek naar het voorkomen van beschermde vleermuissoorten en de functionaliteit van het leefgebied is gewerkt volgens de richtlijnen die zijn opgesteld door de provincies (Kennisdocumenten, BIJ12) en het landelijk vastgestelde vleermuisprotocol (Gegevensautoriteit Natuur, Zoogdiervereniging en Netwerk Groene Bureaus, 2021).

Het vleermuisprotocol stelt dat in het donker 75% van het onderzoeksgebied te overzien moet zijn, anders moet een extra waarnemer(s) worden ingezet totdat hier wel aan voldaan is. Op basis hiervan is de onderzoeksinspanning bepaald. Hierbij is een strategische locatie en een looproute (Figuur 5) bepaald om zodoende voldoende zicht over het onderzoeksgebied te krijgen.

Figuur 5: Strategisch gekozen locatie tijdens het voorjaarsonderzoek en looproute tijdens het najaarsonderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd met batdetectors van het type Elekon Batlogger M en Pettersson D240x met opnameapparatuur. Met deze apparatuur is het mogelijk de ultrasone geluiden van vleermuizen hoorbaar te maken. In de avond verlaten vleermuizen hun verblijfplaats en tijdens de vroege ochtend komen vleermuizen terug. Op deze manier kunnen verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden binnen een plangebied of een landschap worden vastgesteld.

De onderzochte vleermuissoorten en bijbehorende functies zijn weergegeven in Tabel 1. Er zijn (vrijwel) geen kraamverblijven van de ruige dwergvleermuis bekend in Nederland, de vrouwtjes

van deze soort trekken naar Oost-Europa voor de kraamperiode. Desalniettemin is deze functie voor de volledigheid wel meegenomen in dit onderzoek.

Tabel 1: Overzicht van de onderzochte functies (groen) per vleermuissoort.

Soort / functie	Zomer-verblijf	Paar-verblijf	Kraam-verblijf	Massa-winter-verblijf	Essentiële vliegroute	Essentieel foerageergebied
Gewone dwergvleermuis						
Ruige dwergvleermuis						
Kleine dwergvleermuis						

In de quickscan kon de laatvlieger uitgesloten worden, daarom zijn in het voorjaar (onderzoek naar zomer- en kraamverblijven) twee veldbezoeken uitgevoerd. In het najaar (onderzoek naar paar- en massawinterverblijven) zijn drie veldbezoeken gebracht aan het plangebied, om ook de potentie voor massawinterverblijfplaats te kunnen onderzoeken. Een overzicht van de veldbezoeken is weergegeven in Tabel 2. Het onderzoek is uitgevoerd door deskundig ecologen B. Maste, K. Mirck en D. van der Meer.

Tabel 2: Veldbezoeken vleermuizen, weersomstandigheden en bijzonderheden (Bron: Buienradar).

Bezoek	Datum	Tijd	Zonsondergang/opgang	Weersomstandigheden	Aantal onderzoekers
1	18-05-2022	21:30 tot 23:35	21:32	Droog, 19°, N1, helder	1
2	13-06-2022	03:20 tot 05:20	05:20	Droog, 14°, W2, bewolkt	1
3	04-08-2022	00:00 tot 02:00	21:26	Droog, 18°, NO2, bewolkt	1
4	18-08-2022	00:00 tot 02:00	21:02	Droog, 19°, NO2, bewolkt	1
5	13-09-2022	21:15 tot 23:15	20:16	Droog, 16°, NO1, half bewolkt	1

Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de zicht- en audio waarnemingen van de uitgevoerde bezoeken besproken worden. Op deze manier kan een compleet beeld geschetst worden van de situatie ter plaatse.

3.

3.1 Bezoek 1: zomer- en kraamverblijven

Op 17 mei 2022 heeft het eerste bezoek plaatsgevonden. Tijdens dit bezoek zijn enkel rosse vleermuizen waargenomen. Rond 21:45 zijn de eerste overvliegende individuen op zicht waargenomen. Aangezien het nog licht was gebruikte deze vleermuizen nog geen sonar het betreft hoogstwaarschijnlijk een rosse vleermuis gezien de manier van vliegen en het formaat. Rond 22:00 werd het steeds drukker en waren de rosse vleermuizen duidelijk te horen via de batdetector. De rosse vleermuizen gebruikte de ruimte ten westen van het plangebied tijdelijk om te foerageren en vlogen vervolgens over het winkelcentrum de Kopermolen richting het oosten. Vanaf 22:30 zijn geen vleermuizen meer waargenomen in het plangebied. Er zijn tijdens dit bezoek geen uitvliegende vleermuizen waargenomen en daarmee geen verblijfplaatsen vastgesteld.

3.2 Bezoek 2: zomer- en kraamverblijven

Op 13 juni 2022 heeft het tweede bezoek plaatsgevonden. Het was een hele rustige ochtend, om 04:45 is een overvliegende rosse vleermuis waargenomen. Om 05:00 vlogen nog twee rosse vleermuizen over het plangebied. Verder zijn geen vleermuizen waargenomen. Er zijn tijdens dit bezoek geen verblijfplaatsen van vleermuizen binnen het plangebied aangetroffen.

3.3 Bezoek 3: middernachtzwermen

Op 4 augustus 2022 heeft het derde bezoek plaatsgevonden. Tijdens dit bezoek naar massawinterverblijven zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen binnen het plangebied aangetroffen. Zwermende of baltende vleermuizen zijn niet waargenomen in het plangebied of in de directe omgeving daarvan. De enige waarneming tijdens het bezoek betreft twee foeragerende gewone dwergvleermuizen aan de slootkant naast de woontoren.

3.4 Bezoek 4: middernachtzwermen en paarverblijven

Op 18 augustus 2022 heeft het vierde bezoek plaatsgevonden. Tijdens dit bezoek zijn drie gewone dwergvleermuizen foeragerend waargenomen boven de sloot. Eén van deze gewone dwergvleermuizen maakte af en toe sociale geluiden. Door het sporadische karakter wordt dit niet als baltzen gezien. Daarna vloog de gewone dwergvleermuis richting het Buizerdpad ten Noorden van het plangebied. Verder is een overvliegende rosse vleermuis waargenomen. Er zijn tijdens dit bezoek geen zwermende gewone dwergvleermuizen waargenomen of verblijfplaatsen van vleermuizen binnen het plangebied aangetroffen.

3.5 Bezoek 5: paarverblijven

Op 13 september 2022 heeft het vijfde bezoek plaatsgevonden. Tijdens dit bezoek is sporadisch een foeragerende gewone dwergvleermuis waargenomen. Rond 22:10 vlogen enkele rosse vleermuizen over het plangebied. Verder zijn geen baltende gewone dwergvleermuizen waargenomen rondom het plangebied en was het een hele rustige avond. Tijdens dit bezoek zijn geen vleermuisverblijven vastgesteld in het plangebied.

Effectbeoordeling

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek getoetst aan de verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming (Wnb). Op die manier wordt bepaald of het noodzakelijk is een ontheffing van de Wet natuurbescherming aan te vragen.

4.

4.1 Vleermuizen

Naar aanleiding van de quickscan bleek dat binnen het plangebied alleen verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig kunnen zijn. Daarom zijn de beschermde functie essentiële vliegroute en essentieel foerageergebied bij de effectbeoordeling buiten beschouwing gelaten.

Verblijfplaatsen

In artikel 3.5, vierde lid, van de Wnb is opgenomen dat het verboden is voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van o.a. vleermuizen te beschadigen of te vernielen. Tevens is het verboden dieren opzettelijk te verstoren. Binnen het plangebied zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld. Het planvoornemen leidt niet tot een overtreding van de Wnb. Het aanvragen van een ontheffing van de Wnb is niet nodig om de werkzaamheden te morgen starten.

Conclusie

In dit hoofdstuk zullen nogmaals kort de conclusies worden getrokken naar aanleiding van de resultaten van het uitgevoerde nader onderzoek.

5. 5.1 Vleermuizen

In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen vastgesteld. Een ontheffing van de Wnb met betrekking tot vleermuizen is niet nodig om de werkzaamheden uit te kunnen voeren. Een overzicht van de vleermuis bevindingen is weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 3: Overzicht van de functies van het plangebied voor vleermuizen.

Soort / functie	Zomer-verblijf	Paar-verblijf	Kraam-verblijf	Massa-winter-verblijf	Essentiële vliegroute	Essentieel foerageergebied
Gewone dwergvleermuis	Nee	Nee	Nee	Nee	N.v.t	N.v.t
Ruige dwergvleermuis	Nee	Nee	Nee	Nee	N.v.t	N.v.t
Kleine dwergvleermuis	Nee	Nee	Nee	Nee	N.v.t	N.v.t

Literatuur en bronvermelding

Literatuur

6. BIJ12, 2017. Kennisdocumenten Soorten - Natuurbescherming, versie 1.0, 1 juli 2017, BIJ12, Utrecht

Broekhuizen, S. e.a., 2016. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren.

Diets, C., Kiefer, A, 2017. Veldgids Vleermuizen van Europa. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Netwerk Groene Bureaus en Zoogdierverseniging, 2020. Vleermuisprotocol 2021. Zeisterweg 14, Odijk

Van der Meer, D., 2021. Quickscan Wet natuurbescherming Winkelcentrum de Kopermolen, Leiden. IDDS, Noordwijk.

Internetbronnen

www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/soortinventarisatieprotocollen

www.telmee.nl

www.verspreidingsatlas.nl

www.zoogdierverseniging.nl

www.sovon.nl

www.vogelbescherming.nl

www.bij12.nl

www.waarneming.nl

Bijlage I Aanbevelingen natuurvriendelijk bouwen

Naast de consequenties die voortkomen uit de Wet natuurbescherming geven wij in relatie tot de voorgenomen ontwikkelingen de volgende aanbevelingen met als doel de ecologische structuren in de omgeving te versterken.

Vleermuizen

Nieuwbouw

Spouwmuren zijn uitermate geschikt voor vleermuizen. Geschikte permanente verblijfplaatsen kunnen worden gecreëerd door bij de nieuwbouw een spouwmuur te realiseren van ten minste 2 centimeter diep. Invliegopeningen in de vorm van open stootvoegen van 1,5 tot 2 cm breed geven dwergvleermuizen toegang tot de spouwmuur. Laatvliegers hebben wat meer ruimte nodig om in te vliegen, namelijk tussen de 1,8 en 2 centimeter. Bij het gebruik van isolatie aan de binnengevel is het noodzakelijk ervoor te zorgen dat er kunststof gaas wordt aangebracht met een maaswijdte van 3 tot 10 millimeter om vleermuizen de mogelijkheid te bieden te zich vast te klampen. De stootvoegen moeten zich op ten minste 3 meter hoogte bevinden en niet boven ramen of deuren geplaatst.

Als het niet gewenst is dat vleermuizen zich vrij door de spouwmuur bewegen, is het in metselen van vleermuisstenen een goed alternatief (Figuur 6). De ruimte in een inmetzelsteen is beperkt. Het is dan ook raadzaam inmetzelstenen te koppelen zodat een grotere verblijfplaats ontstaat.

Figuur 6: Voorbeeld van inmetzelstenen (bron: Vivarapro.nl)

Renovatie

Als een bestaande spouwmuur wordt geïsoleerd blijft er vaak te weinig ruimte over om nog te kunnen functioneren als potentiële verblijfplaats voor vleermuizen. Het is dan nog wel mogelijk inmetzelstenen (Figuur 7) aan te brengen tussen het binnen- en buitenblad van de spouwmuur.

Figuur 7: Voorbeeld van inmetzelstenen (bron: Vivarapo).

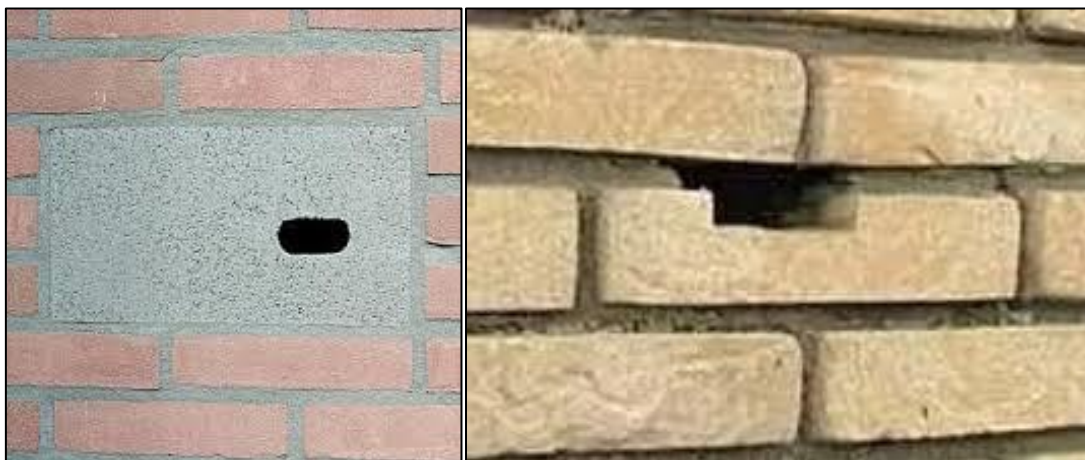
Boeiboorden of gevelbetimmering kan ook een verblijfplaats bieden aan vleermuizen. Door een opening van 2,5 centimeter vrij te houden tussen de gevel en de betimmering wordt een potentiële verblijfplaats gerealiseerd (Figuur 8). Het is belangrijk dat de vleermuizen grip hebben, dus de wand moet ruw zijn.

Figuur 8: Voorbeeld van toegankelijke boeiboorden (links) en nokvorst (rechts).

Gierzwaluw

Voor gierzwaluwen kan onder andere gebruik gemaakt worden van inmetselkasten in de gevel en nestpannen op het dak (Figuur 9). De neststenen kunnen zowel zichtbaar als onzichtbaar in de gevel worden verwerkt.

Figuur 9: Inmetstelstenen zichtbaar (links) en onzichtbaar (rechts) in de gevel.

Bij het aanbrengen van neststenen in de gevel is het van belang rekening te houden met de mate van opwarming van de neststenen. De neststenen moeten bij voorkeur in noordelijk of oostelijk gerichte gevels worden aangebracht of onder de schaduw van een overstek.

Ook in nestpannen op het dak kan de temperatuur snel oplopen. Deze moeten onder geen beding op zuidelijk of westelijk gerichte daken worden gelegd. De kans is groot dat de jongen dit niet overleven. Zeker als de daken zijn geïsoleerd, kan warmte niet meer ontsnappen en is oververhitting een reëel gevaar. Gaten in overstekken en dakgootomlijstingen bieden goede mogelijkheden voor gierzwaluwen om te nestelen. De temperatuur in dit soort betimmeringen is beter gereguleerd en het is goed aan te vliegen door de soort. In Figuur 10 enkele voorbeelden.

Figuur 10: Nestpan voor de gierzwaluw (links) en gaten in dakgootomlijsting (rechts).

Huismus

Voor huismussen kan heel gemakkelijk nestruimte worden gerealiseerd door het (ver)plaatsen van vogelschroot tot onder de derde rij dakpannen. Op deze manier wordt voldaan aan het Bouwbesluit, maar blijft het dak beschikbaar voor de huismus. Bij huismussen moet rekening worden gehouden met de eisen die de soort stelt aan zijn omgeving. Om te kunnen functioneren als broedlocatie moet op zeer korte afstand voldoende dekking en voedsel aanwezig in de vorm van inheemse bomen en planten. Soorten als liguster, lijsterbes, sleedoorn, meidoorn en vlier zijn hier heel geschikt voor.

Insectenhôtels

Door insectenhôtels te plaatsen in een voedselrijke omgeving met veel inheemse bloemen

kunnen insecten worden gelokt. Het is van belang om goed te letten op de grootte en diepte van het insectenhotel en deze te plaatsen op een zonnige plek om deze succesvol te laten zijn. Een insectenhotel kan de diversiteit lokaal vergroten en de insecten vormen een goede voedselbron voor vogels en vleermuizen.

Checklist groen bouwen

Verstedelijking draagt bij aan het verlies van biodiversiteit, maar de bouw biedt ook kansen. Voor sommige dieren zijn onze steden en dorpen zelfs het belangrijkste leefgebied. Daar kan iedereen een steentje aan bijdragen.

Met de Checklist Groen Bouwen kan iedere bouwonderneming, architect of projectontwikkelaar zijn projecten en ontwerpen natuurvriendelijker maken. Het beantwoorden van enkele simpele ja/nee vragen leidt tot eenvoudige soortbeschermingsmaatregelen.

Kijk voor meer informatie op:
www.checklistgroenbouwen.nl
www.bouwnatuurinclusief.nl